

Duben 2025

Výdaje na obranu: Kolik se dnes platí za bezpečnost

Irena Krcháková

Shrnutí

V Severoatlantické alianci, a hlavně mezi evropskými státy, se znovu rozhořela debata o výši příspěvku na společnou obranu. Staronový americký prezident Donald Trump dal jasný vzkaz, že američtí vojáci a americké zbraně nebudou zachraňovat svět. Evropa musí za svou bezpečnost převzít odpovědnost – tedy ideálně výrazně navýšit investice do zbrojního průmyslu. Stávající alianční podmínku 2 % hrubého domácího produktu přitom stále neplní jedna třetina členských zemí.

Hlavní body

- NATO otevřelo debaty o tom, kolik by jednotlivé státy měly přispívat na obranu. Americký prezident Donald Trump navrhuje 5 % HDP. Lídři aliančních států navrhují až tři procenta.
- Nyní mají země dávat na obranu 2 % hrubého domácího produktu, tuto podmínku loni splnilo 23 států, včetně České republiky.
- Minulý rok do obrany nejvíc investovalo Polsko a další pobaltské a severské státy (Estonsko, Lotyšsko, Litva a Finsko). USA jsou v pomyslné žebříčku třetí.

Severoatlantická aliance stojí před jedním ze zřejmě nejvíc diskutovaných problémů – kolik by měly členské státy investovat do obrany. Důvodů pro zahájení těchto debat je hned několik (1.) nejistá geopolitická situace, tj. válka na Ukrajině, rozpínavé ambice Ruska, spojení Ruska a Severní Koreje, a nakonec taky Blízký východ a Čína. (2.) politika staronového amerického prezidenta Donalda Trumpa, který tlačí na navýšení investic.

Proč zvedat investice na obranu

Americký prezident a jeho plány. Už během volební kampaně dával Donald Trump jasně najevo, že Spojené státy nebudou platit obranu všech a všude. Hlavně Evropa, která bezprostředně čelí imperialistickým ambicím Ruska, musí převzít zodpovědnost za svou vlastní bezpečnost. Před svými příznivci ještě před zvolením a pak znovu po inauguraci řekl, že výdaje na obranu členských států Severoatlantické aliance by neměla být pouhá 2 % HDP ale rovnou 5. Nejen že šéf Bílého domu zmínil jako možnost vystoupení Spojených států z NATO, uvedl také, že investice do obrany by mohly skončit. „Nejsem si jistý, zda bychom měli vynakládat cokoli, ale určitě bychom jim měli pomoci,“ řekl Trump. „My je chráníme. Oni nechrání nás,“ zdůraznil (Aktuálně.cz, 2025a). A na tom něco je, připouští nejen generální tajemník Aliance Mark Rutte ale taky řada státníků.

Svou první cestu do Evropy má za sebou taky americký ministr obrany Pete Hegseth, který politiku amerického prezidenta tlumočil evropským lídrům. Přítomnost amerických jednotek na kontinentu podle něj nemusí trvat věčně. „NATO je skvělá aliance, nejúspěšnější obranná aliance v historii, ale aby přežila do budoucna, naši partneři toho pro obranu Evropy musí udělat mnohem víc. Musíme NATO opět učinit skvělým,“ řekl Hegseth (Aktuálně.cz, 2025b) s tím, že všechny státy včetně těch evropských a Kanady by měly dávat stejně.

Současná situace na kontinentu, bezprostřední blízkost války na Ukrajině a hrozba ze strany Ruska (a Běloruska) přiměly řadu států reagovat – třeba Polsko a jeho pro Evropu bezprecedentní výdaje na obranu. Polsko totiž vystupuje jako nárazníková oblast aliance. Je také lídrem v oblasti, a společně s Estonskem, Lotyšskem, Litvou a Finskem se obávají možného útoku. Pokud by k něčemu takovému došlo, aktivuje se článek 5 Severoatlantické smlouvy a všechny členské země bez výjimky musí přijít se svými vojáky na pomoc. Je pak na místě ptát se, jestli je fér, že Spojené státy mohou dát tolik, zatímco jiné evropské země tak málo.

Kdo investuje kolik

Lídrem investic evropských členů NATO do obrany je s velkým náskokem Polsko. Země dává přes 4 % HDP. Je naprosto výjimečné, že více než polovina prostředků jde na vybavení včetně souvisejícího výzkumu a 30 % investuje do personálu. Zbytek jde na provoz, údržbu a infrastrukturu. Jenom namátkou: v roce 2019 nakoupilo 18 bojových a 2 cvičné raketomety HIMARS. V roce 2022 (tedy chvíli po začátku války na Ukrajině) objednala Varšava další 508 raketometů. Koupených je i 366 tanků Abrams a pomýšlí i na bojové letouny F-35 a bitevní vrtulníky AH-64 Apache. Poláci mají smlouvu také na jihokorejské tanky K2 Black Panther a samohybné raketomety. Pokud všechny tyto plány vyjdou, bude mít země jednu z nejmocnějších armád z evropských států NATO. Příští rok mají Poláci v plánu investovat do obrany bezmála 5 % HDP. „Na bezpečnosti Evropa nemůže šetřit. Hovořím jako premiér země, která už vydává téměř pět procent na obranu. „Pokud chce Evropa přežít, musí být ozbrojená. Nejsem militarista, ale trpěli jsme, takže to dobře chápeme. Aby se historie neopakovala, musíme být silní duchem i silní v obraně,“ řekl polský premiér Donald Tusk (ČT24, 2025a).

Druhou zemí v pořadí výše investic do obrany je (ne tak úplně překvapivě) Estonsko – 3,43 % HDP (Pásztor, D., 2024). Třetina prostředků je využita na vybavení a vývoj, třetina na provoz a údržbu

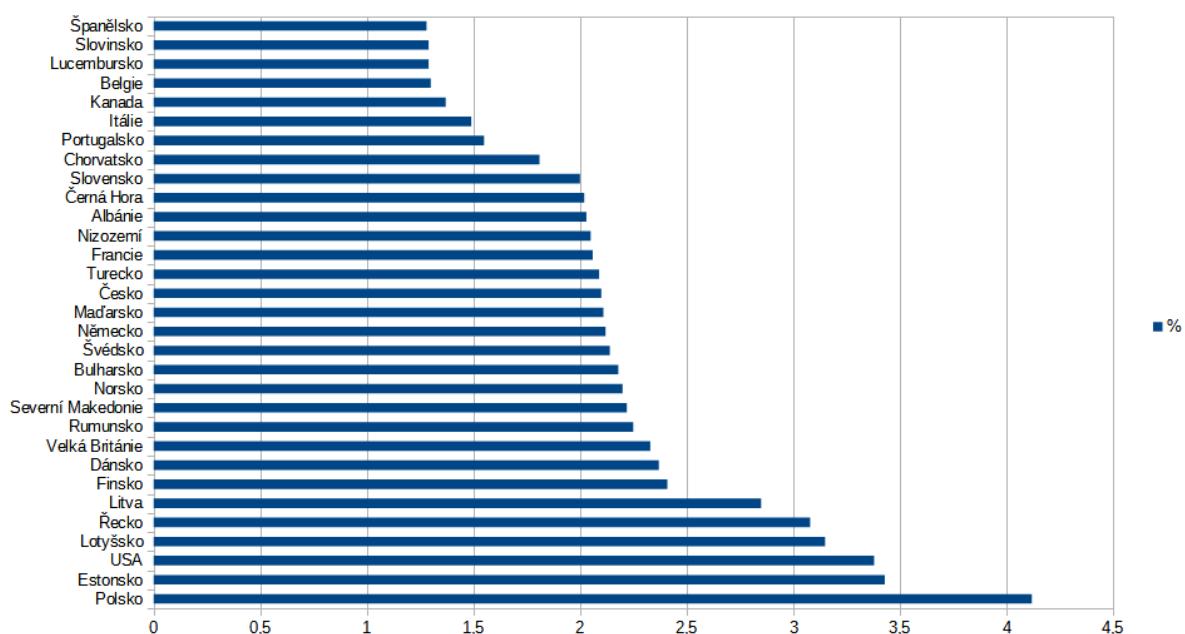
a zbytek na personál a infrastrukturu. Až třetí jsou v pomyslném žebříčku s 3,38 % Spojené státy, přičemž výdaje mají velmi podobně rozdělené na třetiny.

Pobaltské a severské státy jsou jednoznačně lídry v otázce výdajů na obranu. Můžeme jen spekulovat, jestli sousedství či blízkost Ruska a Běloruska a války na Ukrajině stojí za touto jejich snahou zbrojit.

V žebříčku států s největším podílem výdajů HDP je první Polsko, druhé Estonsko, čtvrté Lotyšsko, šestá Litva, sedmé Finsko a osmé Dánsko. Mezi ně se vešly jenom USA a pro někoho překvapivě Řecko (3,08 % HDP), které ale svojí strategickou polohou hraje spolu s Tureckem důležitou roli v oblasti východního Středomoří a přístupu do Černého moře.

Na dvouprocentní hranici se pohybuje taky třeba Česko, Turecko, Francie, Nizozemí, Albánie, Černá Hora a Slovensko. 23 členských států Severoatlantické aliance podle odhadů splnilo v loňském roce závazek dávat na obranu alespoň 2 % HDP. Je určitě zajímavé, že hluboko pod hranicí je třeba Kanada, Belgie nebo Španělsko.

Graf 1: Investice zemí NATO do obrany (% HDP, rok 2024)

Zdroj: Euractiv.cz, vlastní zpracování

Česká republika

Závazek splnilo v loňském roce taky Česko. Poprvé po dlouhých dvaceti letech. Na obranu šlo podle Ministerstva obrany ČR 2,09 % HDP. Resort společně s dalšími institucemi měl pro loňský rok k dispozici 177,1 mld. Kč, přičemž se podařilo vyčerpat 166,8 mld. Kč. „Dosažení milníku v plnění mezinárodního závazku vůči NATO ve výši 2 % HDP Ministerstvo obrany vnímá jako minimální kritérium, které je potřeba plnit opakovaně. K pravidelnému plnění tohoto cíle se dlouhodobě připravuje a věnuje mu maximální pozornost,“ stojí ve zprávě ministerstva (Ministerstvo obrany, 2024). Kritici současné vlády však namítají, že výdaje jsou nadsazené a ze strany ministerstva obrany se jedná spíše o účetní trik, který má ke skutečnému plnění aliančních závazků daleko (Metnar, 2025).

Státní rozpočet na letošní rok počítá pro ministerstvo obrany s částkou 154 a půl miliardy korun. Nicméně podle posledních zjištění České televize s odkazem na Makroekonomickou prognózu z konce ledna má jít na obranu 168 mld., vláda Petra Fialy (ODS) ale nakonec naplánovala o sedm miliard méně.

A to ke splnění dvouprocentního závazku stačit nebude. Premiér ale tvrdí, že republika svého závazku dostojí: „Jsem přesvědčen, že to uděláme tak, abychom ta dvě procenta dodrželi. Do budoucna bude bezpečnější ze všech možných hledisek, budeme-li chtít si být jisti těmi dvěma procenty, dávat tam třeba 2,1 %. Prostě nějakou mírnou rezervu,“ řekl Fiala (ČT24, 2024b). Kabinetu teď chybí víc než osm miliard.

Na růst investic apeluje také náčelník generálního štábu české armády Karel Řehka. Dvě procenta považuje za naprosté minimum, které v budoucnu stačit nebude. Aby ČR byla schopna plnit nové úkoly, které od NATO dostane, je třeba se bavit minimálně o třech procentech hrubého domácího produktu. Konkrétní cíle budou zástupci členských států řešit na summitu v červnu, už teď je ale jasné, že půjde například o modernizaci vybavení armád. Podle Řehky bude potřeba výrazně navýšit počet vojáků. „Česká armáda potřebuje asi 37 500 vojáků. A my nedáváme ani těch 30.000, v žádném případě, trendově to prostě nedáváme,“ podotkl (Armádní noviny, 2025).

Výdaje na obranu porostou. Otázka je o kolik

Teoretická otázka navýšení poplatků se postupně stává reálnou. Státníci napříč členskými státy NATO vyjadřují názory, že částka musí vzrůst a současné 2 % HDP do budoucna nebudou stačit. Klíčové v této věci bude summit Severoatlantické aliance, který se má konat v červnu. Už na konci ledna řekl veřejně předseda Evropské rady António Costa, že bude nová dohoda. Je si jistý, že mezi evropskými zeměmi nad tímto tématem panuje shoda. „Předpokládám, že na příštím summitu NATO v červnu bude jistě stanoven cíl vyšší než 2 %. Jestli to bude 5 %, nebo 3 %, to nevím, to je rozhodnutí, které členské státy učiní v rámci NATO,“ uvedl Costa (Goncalves, S. 2025). Na místě je upozornit, že členské státy EU a NATO zvýšily od roku 2022 investice o 30 %. Od začátku invaze na Ukrajinu tak země dávaly v průměru 1,9 % HDP, což bylo asi 326 mld. eur.

Změnu potvrdil také generální tajemník Severoatlantické aliance Mark Rutte. Také podle něj bude nutné investice výrazně navýšit. „Jaký bude náš cíl, pokud jde o výdaje na obranu, určíme později, nyní vyhodnocujeme, kde jsme a kde bychom měli být. Půjde o podstatně vyšší číslo než dvě procenta, to vás ujišťuji,“ řekl (České noviny, 2025). Dá se očekávat, že to nebude pět procent, jak navrhuje americký prezident, i tak ale částka vzroste. Nyní se spekuluje o 2,5 až 3 % HDP.

Teoretický scénář – Česko dává na obranu 5 % HDP

Zajímavý je propočítaný analytiků. Kdyby Česká republika měla dle přání amerického prezidenta navýšit výdaje na obranu na 5 % HDP, znamenalo by to růst o zhruba 250 miliard korun ročně. Celková částka by se tak pohybovala nad hranicí 400 mld. Kč. Taková suma by byla rozpočtově neudržitelná. „Taková částka odpovídá přibližně 11 procentům celkových výdajů státního rozpočtu a je téměř stejná, jako celý rozpočet ministerstva školství,“ vypočítal analytik Cyrrusu Vít Hradil (iDnes.cz, 2025). Analytik Natlandu Petr Bartoň k tomu dodal, že pětiprocentní výdaje by nutně vyžadovaly zhruba zdvojnásobení deficitů státního rozpočtu, a to by nutně vedlo k výraznému zadlužení příštích generací. Problém by také mohl být, že stát by zkrátka neměl kde a za co peníze utratit. Jedna věc je limit ministerstva obrany, vysoutěžit veřejné zakázky v tak velkém rozsahu a ta druhá je schopnost evropského průmyslu to vyrobit s ohledem na kapacitu materiálu a lidí.

Na druhou stranu, takové investice by mohly rozproudřit nejen českou ekonomiku. Jak řekl Petr Bartoň, velkou část vojenského vybavení by bylo možné vyrobit přímo v tuzemsku. Firmy by mohly postupně získat i na subdodávkách pro postupně rozvíjející se evropský zbrojní sektor. „S trochou nadsázky můžeme říct, že by to byl skvělý revitalizační program pro skomírající český sektor výroby autosoučástek. Relativně rychle by bylo také možné navýšit výrobu střeliva.“

Závěr

Kolik dávají členské státy Severoatlantické aliance na obranu by se mělo řídit důkladnými analýzami ekonomických a bezpečnostních analytiků, nikoliv přáním státníků. Řekl prezident Petr Pavel. S tím se v zásadě nedá nesouhlasit. Pokud se ale podíváme na ta bezpečnostní rizika, o kterých hlava státu mluvila, možná by investice do obrany měly být ještě mnohem vyšší než už mnohokrát zmíněných 5 %.

Válka na Ukrajině a ohrožení bezpečnosti celé Evropy je realita a státy se měly začít připravovat už dávno. Je to vidět na příklad u Polska, které v loňském roce do vojenského vybavení, personálu a infrastruktury vložilo víc než 4 % hrubého domácího produktu a v letošním roce to bude skoro pět. Další nejvíce investující země jsou Estonsko, Lotyšsko, Litva, Finsko, Dánsko, Blízkost rozpínavého Ruska a jeho spojence Běloruska a bezprostřední přítomnost bojů na Ukrajině dozajista působí jako dost velká motivace ke zvyšování obranyschopnosti.

Nelze než souhlasit s myšlenkou Donalda Trumpa, že Evropa musí převzít zodpovědnost za svou vlastní bezpečnost a nečekat, že ji zachrání Spojené státy. Pokud někdo do společného rozpočtu dává 300 mld. a druhý sotva 100, situace zcela jasně není vyrovnaná. Pokud se tedy Američané rozhodnou, že nebudou platit evropskou stabilitu, když si ji nechtějí platit samotné členské země, je to požadavek zcela legitimní.

Samozřejmě, původní požadavek šéfa Bílého domu skokově zvednout prostředky na 5 % HDP není reálný. Samotné USA dávají 3,38 %. A nelze čekat, že třeba Španělsko, které teď investuje 1,28 %, najednou přenastaví celou rozpočtovou politiku a všechno dá jenom na obranu. Nicméně, všichni se shodují na tom, že výdaje musí vzrůst, a také že porostou. Bude zajímavé sledovat červnový summit, kde by lídři zemí NATO měli dojít k nějakému číslu. Reálný je závazek maximálně 3 % hrubého domácího produktu.

Zdroje

- Garamone, J. (2024 Aktuálně.cz (24. 1. 2025a) USA zmrazily financování téměř veškeré zahraniční pomoci. <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/online-inaugurace-donalda-trumpa/r~a07486f0d68811ef801c0cc47ab5f122/>
- Aktuálně.cz (13. 2. 2025). USA nebudou "dojná kráva" Evropy, řekl Hegseth. Chce po spojeních pět procent HDP na obranu. <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/usa-nebudou-dojna-krava-evropy-rekl-hegseth-chce-po-spojenci/r~1821a9b0ea3111ef801c0cc47ab5f122/>
- Ministerstvo obrany (6. 1. 2024). Česká republika splní za rok 2024 závazek vydávat 2 % HDP na obranu. Karel Čapek, tiskové oddělení MO. <https://mocr.mo.gov.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/ceska-republika-splni-za-rok-2024-zavazek-vydavat-2--hdp-na-obranu-255877/>
- Pásztor, D. (13. 1. 2025) Kolik dávají členské státy NATO na obranu? Euractiv.cz. <https://euractiv.cz/section/evropska-unie-a-svet/infographic/infografika-kolik-davaji-clenske-staty-nato-na-obranu/>
- ČT24 (22. 1. 2025a) Komfort skončil, je čas zbrojit, řekl Tusk europoslancům. <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/svet/komfort-skoncil-je-cas-zbrojit-rekl-tusk-europoslancum-357335>
- ČT24 (9. 2. 2024b). Plánované výdaje na obranu nestačí na dosažení dvou procent HDP. <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/planovane-vydaje-na-obranu-nestaci-na-dosazeni-dvou-procent-hdp-357912>
- Armádní noviny (5. 2. 2025). Řehka: Změny vedoucí ke zvýšení nábory a udržení vojáků v armádě nebudou stačit. <https://www.armadninoviny.cz/rehka-zmeny-vedouci-ke-zvyseni-naboru-a-udrzeni-vojaku-v-armade-nebudou-stacit.html>
- Goncalves, S. (30. 1. 2025). EU members of NATO ready to raise defence spending beyond 2% of GDP, Costa says. Reuters.com. <https://www.reuters.com/world/europe/eu-members-nato-ready-raise-defence-spending-beyond-2-gdp-costa-says-2025-01-30/>
- České noviny (3. 2. 2025). Výdaje na obranu zemí NATO budou výrazně vyšší než dosud, řekl Rutte. <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/vydaje-na-obranu-zemi-nato-budou-vyrazne-vyssi-nez-dosud-rekl-rutte/2628739>
- iDnes.cz (8. 1. 2025). Ohlasy na 5 % HDP na zbrojení: oživení českého průmyslu, ale i těžké zadlužení. https://www.idnes.cz/ekonomika/domaci/hdp-hruba-domaci-produkt-analytici-obrana-naklady-cesko.A250108_171509_ekonomika_kurl
- Metnar, L. (2025). Komentář na x.com. Publ.: 24. 2. 2025, 7:23. <https://x.com/metnar/status/1894090829339230341>

Autor

Irena Krcháková

V minulosti se věnovala především oblasti mediálních studií a sémiotiky, nyní rozšiřuje své obzory na Fakultě humanitních studií Univerzity Karlovy v oboru historická sociologie. Zaměřuje se odborně na domácí politickou scénu, sociální a zdravotnická témata a věnuje se také obrannému průmyslu, dopravě a energetice. Má bohaté zkušenosti s mezinárodní politickou agendou, včetně evropských témat, Evropské unie, politiky Spojených států, OSN a NATO. Profesioně se uplatnila jak v rozhlase, tak v České televizi. Ve volném čase se nejčastěji věnuje sportu a své dceři.

Vydavatel

INSTITUT PRO POLITIKU A SPOLEČNOST

Posláním Institutu je zkvalitňování českého politického a veřejného prostředí prostřednictvím profesionální a otevřené diskuse a vytvoření živé platformy, která pojmenovává zásadní problémy, vypracovává jejich analýzy a nabízí recepty pro jejich řešení formou spolupráce expertů a politiků, mezinárodních konferencí, seminářů, veřejných diskuzí, politických a společenských analýz dostupných celé české společnosti. Jsme přesvědčeni, že otevřená odborná diskuse a poznání podstaty a příčin jednotlivých problémů jsou nutným předpokladem jakéhokoli úspěšného řešení problémů současné společnosti.

Martinská 2, 110 00 Praha 1

+420 602 502 674

www.politikaspolecnost.cz

office@politikaspolecnost.cz